

**Тылчааннын
ооньюооха -
Тылбытын
сайынарарыаа**

**(Оолорого аналлаах тыл хамсанар дьобурун, былчыннарын
сайынарар кылгас тематической хоһоонор)**

Автор: Логопед Сокольникова А. С.

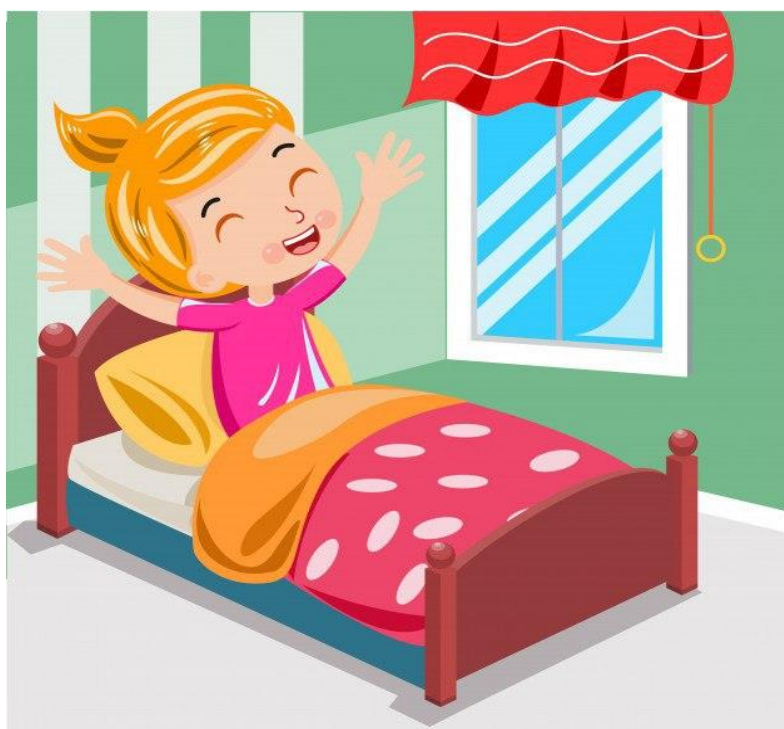
«Тылчаан сарсыардаанны тубуктэрэ»

Кун уеһэ ойдо *(тылбытын уеһээ кетеҕебут)*

Тылчаан утуйан турда *(тылбытын иннибит диэкки тардабыт)*

Куну уерэ керустэ *(тииспитин кердереҥ мичээрдиибит)*

Оронтон ыстанан тустэ. *(тылбытын аллараа диэкки тардабыт)*

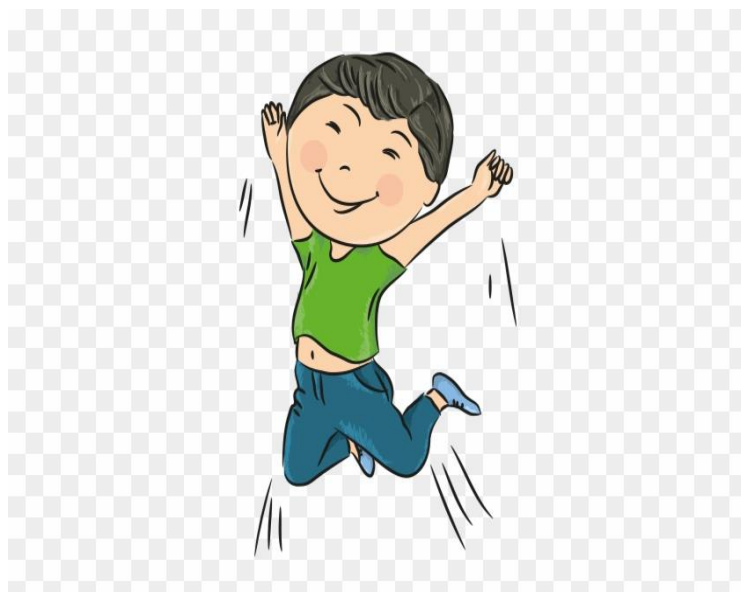
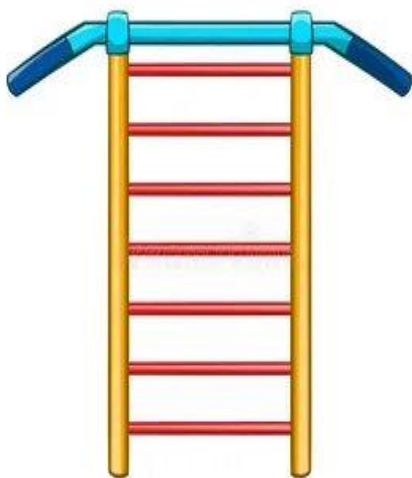
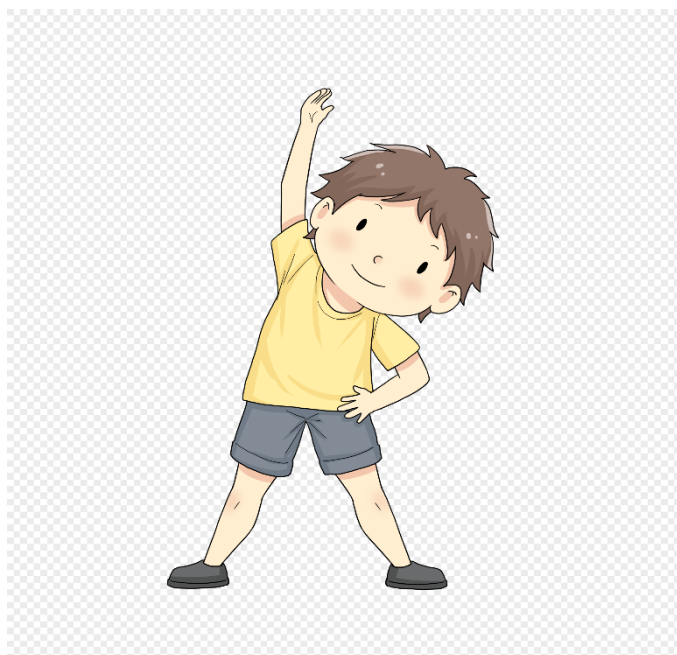
«Сэрээкэ»

Сарсыарда сэрээкэттэн саҕаланна

Тылчаан туран хамсанна

Уна-ханас дайбанна (мичээрдиибит, айахнытынатабыт, тылбытынан уна, ханас кулгаахтарбытыгар тардыһабыт. 5-10 тегул хатылыыбыт)

Чэпчэкистик ыстанна (мичээрдиибит, айахнытын атабыт, тылбытынан уһэ-аллара, тардыһабыт. 5-10 тегул хатылыыбыт)

«Куоска уут иһэр»

Мурзик тылчаан тула суурдэ (*тылбытын тииспит уонна уоспут икки ардынан анһан, текунуччу хамсатабыт*)

Аһаары уердэ-кетте (*тииспитин кердерен мичээрдиибит*)

Тылчаан миискэ5э уут кута (*кэтит, «чааскы» курдук быһыылаах тылбытын муннубут диэкки тардабыт*)

Мурзигын уутунэн аһатта (*чааскы» курдук быһыылаах тылбытынан куоска уут иһэрин кердеребут*)

Тылчаан туран танынна

Ыраастыксуунна-сотунна (*кэтит тылбытын уоспугар уран тегуруччу хамсатабыт, хайысхатын уларытабыт*)

Ийэтэ остуолга ынырда

Тылчаан аһаары олордо.

Ийэтэ тиэстэ мэһийбит (*мичээрдшибит, кэтит тылбытын тииспитинэн ытырталыбыт – та-та-та..., уоспутунан тылбытын таптайабыт – ня-ня-ня..., тылбытын ытыран иннин-кэннин диэки аалабыт*)

Минньигэс алаады буһарбыт (*мичээрдшибит, кэтит тылбытын аллара уоспутугар ууран 5-10 секунда хамсаппакка тутабыт*)

Куорчэхтээх алаады минньигэс! (*Мичээрдшибит, кэтит тылбытынан уеһэ уоспутун салбанабыт*)

Саахардаах чэй эриэккэс! (*кэтит, «чааскы» курдук быһыылаах тылбытын муннубут диэки тардабыт*)

Тылчаан аһаанбуттэ (*тииспитин кердерен мичээрдшибит*)

Олопостон тюстэ (тылбытын аллара тардабыт)

Салфетканнан сотунна (уостарбытын кэтит тылбытынан эргиччи сотобут)

Тииһин ыраастык суунна(аллараа, уеһэ тиистэрбитин тылбытынан сотобут)

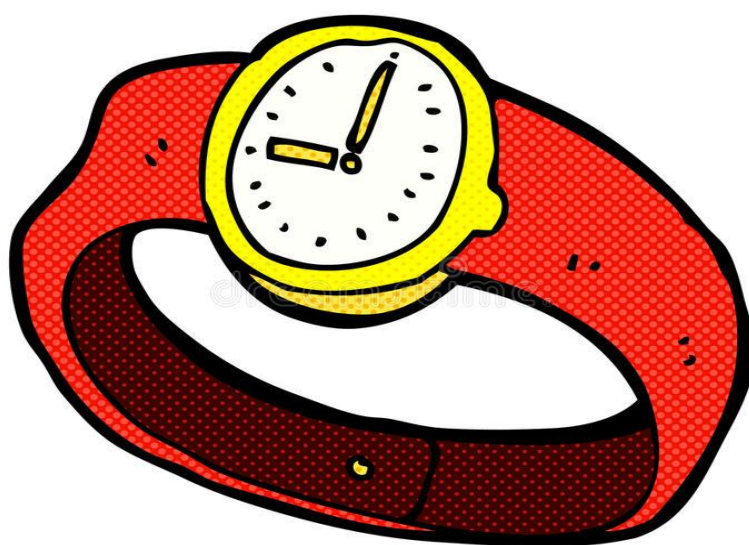

Тылчаан маанытык танынна

Баттабын ньылбаччы тараанна(мичээрдиибит, кэтит тылбытын ытырабыт, тиистэрбит икки ардынан иннин-кэннин диэкки аалабыт)

Бэгэчигэр чаһы кэттэ(мичээрдиибит, айахнытын атабыт, тылбытынан уна, ханас кулгаахтарбытыгар тардыһабыт. 5-10 тегул хатылыбыт)

Таһырдыа оонһуутэбиннэ.(тылбытын иннин диэкки тардабыт)

«Тылчаан кердеех тугэннэрэ»

«Хачыал»

Тылчаан олбуорга табыста (тиистэрбитин кердерен мичээрдиибит)

Дьиэтин аанын кини сапта (аһаҕас айахпытын ньимиччи сабабыт, 5-6 тегул хатылыбыт)

Тылчаантургэн эр бэрдэ

Бастаан хачыаллыы элээрдэ (мичээрдиибит, айахпытын киэнник атабыт тылбыт тебетун уһуу-аллараа тиистэрбит кэннигэр даҕайабыт, 4-5 тегул хатылыбыт).

«Футбол»

Хачыалыгтан хал буолан

Сууруен-кетуен санаата

Уна-ханас салайан

Мээчик тэбэ оонньоото (*айахпытын сабабыт, тылбыт тебетунэн иэдэспитин уна-ханас анньабыт, иэдэспит кэннигэр «мээчиги текунутэбит»*)

«Массына»

Массыната кыһыл еннеех

Тургэн туерт келеһелеех

Мотуорун бэрэбиэркэлээтэ

«Дын-дын-дын» диэн бэрлээтэ. (Мичээрдиибит, аяхпытын киэнник атабыт, тылбытын тиистэрбит уһа кетеһебут, тылбыт тебетунэн уһа тиистэрбит кэннигэр «дын-дын-дын» диэн тонсуйабыт. Бастаан бытааннык, онтон тургэтиибит. 5-10 секунда кэмигэр хатылыыбыт)

«Хормуоска»

Хормуоскаба оонньоото

Тимэхтэрин бэрийдэ

Уу-чуумпуну аймаата

Тула ырыа ньиргийдэ (мичээрдиибит, тылбытын таналайбытыгар сыһыарабыт. Тылбытын араарбакка сынаахнытын аллараа тардабыт, тылбытын сыбарыппакка аяхнытын сабабыт уонна эмиэ куускэ атабыт. 4-5 тегул хатылыбыт).

«Парус»

Парустаах лодканы килийдээтэ (*мичээрдиибит, аяхпытын киэнник атабыт, тылбыт тебетун уеһэ тиистэрбит кэннигэр анһан 8-10 дылы хамсаппакка тутабыт*)

Кылбаччы кырааскалаата. (*мичээрдиибит, аяхпытын атабыт, тылбытын уеһэ кетебен таналайбытын иннин-кэннин диэки имэрийэбит*)

Ыраас ууну оймоото

Моряк буола оонньоото.

«Тэллэй»

Тылчаан тэллэйдьит буолла

Бэртээхэй тэллэй булла

Тэллэйэ биир атахтаах

Сэлээппэтэ арыылаах (*мичээрдиибит, айахнытын атабыт, тылбытын таналайбытыгар сыһыарабыт. Айахнытын саппаппым!*)

«Тылчаан добогторо»

«Ат»

Атгүйабынан табыяр

Тылчааны ооньуу ынырар

Кини – Тылчаан атаһа

Аты миинэр абата (мичээрдишбит, аяхпытын киэнник атабыт, тылбытын таналайбытыгар сыһыара-сыһыара араарабыт)

«Индюк»

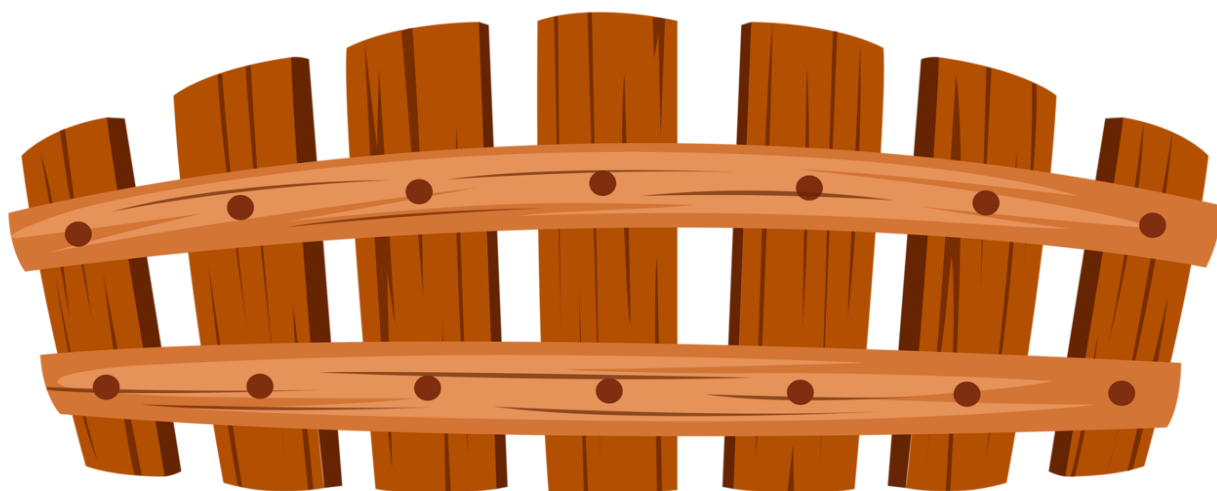
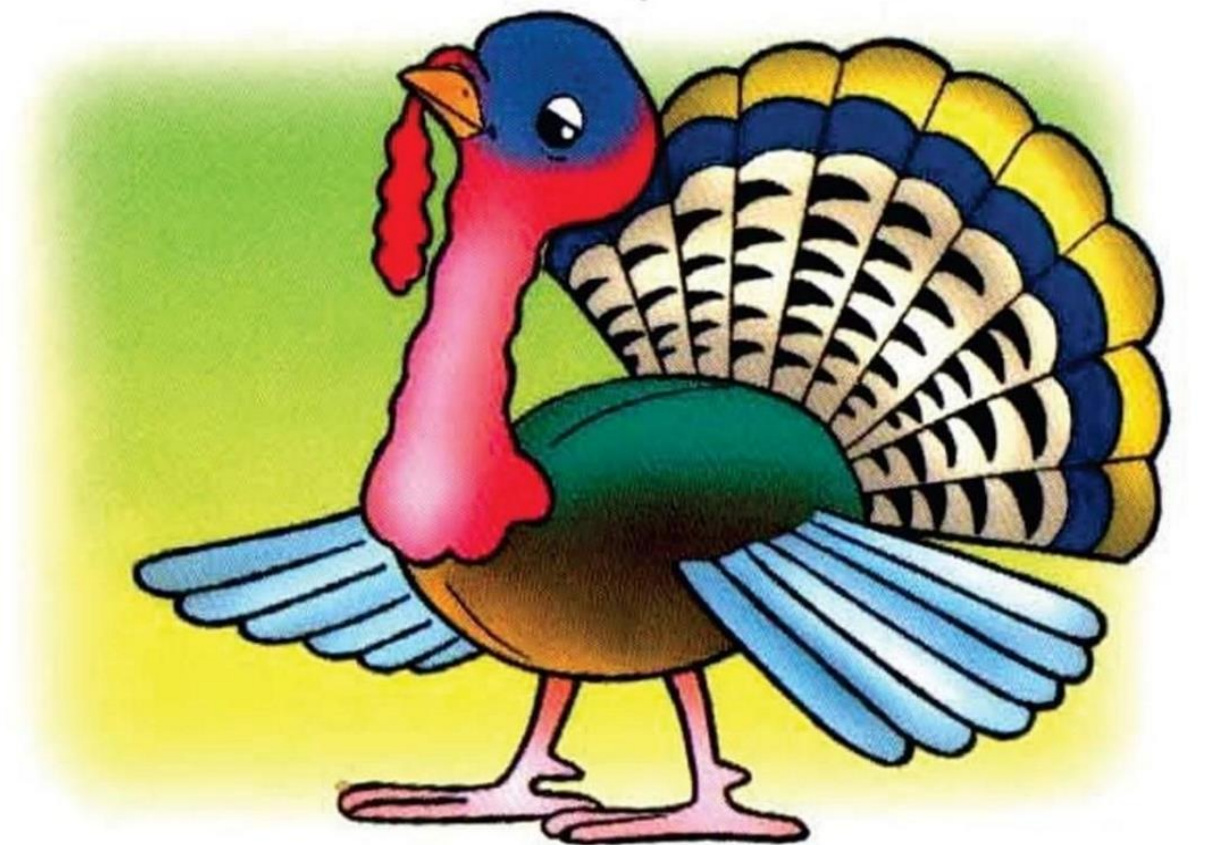

Улахамсык индюк

Кыыһырбыт курдук

Куллугураан санарда

Олбуор устун хаамта (*мичээрдиибит, аяхнытын атабыт, тылбытын уеһээ уоспугар даһайан иннин-кэннин диэкки «бл-бл-бл» диэн хамсатабыт*)

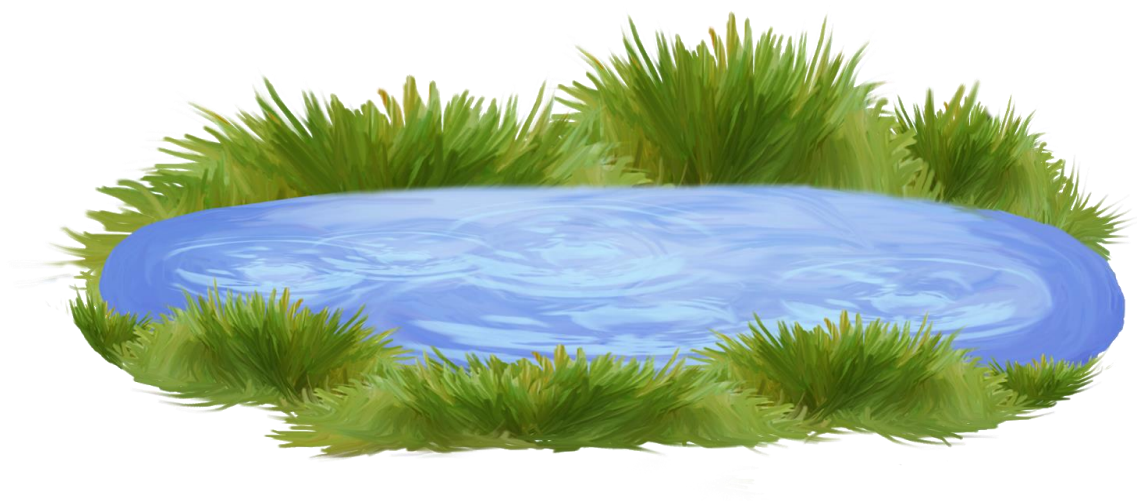
«Баһа»

Быччайбыт харахчаан

Ырбайбыт аяхчаан

Кыра куех атасчаан

Инчэ5эй ба5ачаан (*тиистэрбитин ыпсаран мичээрдиибит, 5-10 аа5абыт, 3-4 тегул хатылыыбыт*)

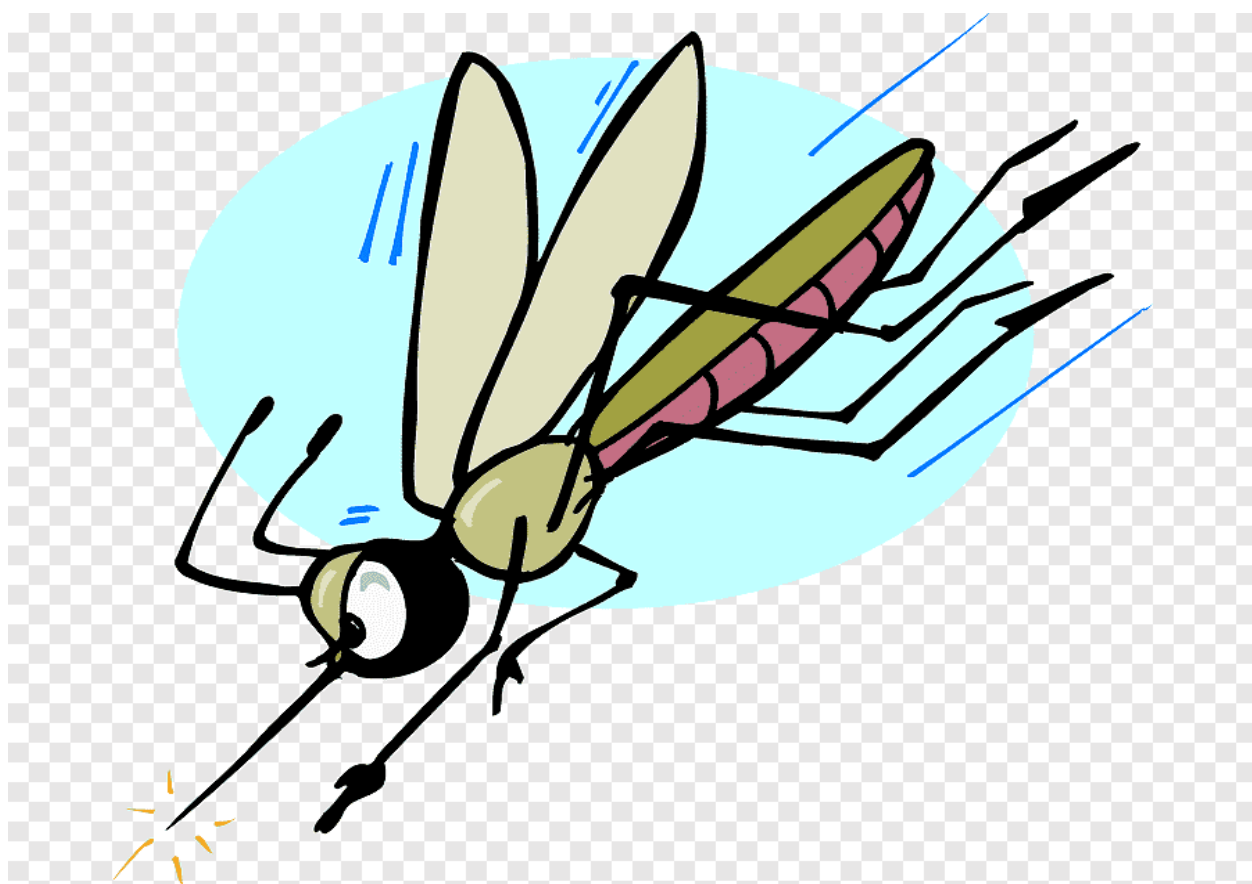
«Кумаар»

Кумаар ба5аттан куттанар

Окко-маска сыбанар

Кумаар тумса сытыы

Ытыраары дыгыныыр (*мичээрдиибит, айахнытын киэнник атабыт, тылбытын ере кете5ен уеһэ тиистэрбит кэннигэр эрчимнээхтик анһан «дззззз» диэн уһуннук, 10-15 секунда санарабыт*).

«Тонсо5ой»

Тонсобой мутукка олорор

Тумсунаан кендейу тонсуйар

Уену-кейууру, дьэ, булар

Тюргэнник, бэргэнник тобулар (мичээрдиибит, аяхпытын атабыт, тылбытын уеһэ кетеһебут. Тылбыт уһугун уеһэ тииспит кэннигэр «д-д-д...» диэн куускэ «охсобут». 10-20 секунда бастаан бытааннык, кэлин тургэтиибит. Тылбыт тебете эрэ хамсыырын умнубаппыт!).

«Чирбэ»

Тонсобойтон куттанан

Чирбэ аа-дьюо сэрэнэн

Хороонуттан быкта

Эмиэ теттеру саста (*мичээрдиибит, аяхпытын атабыт, синньигэс тылбытын иннин диэки таһаарабыт-кистиибит*)

«Дьюос»

Дьюос суурэн битигиниир (*тылбытын тиистэрбит уонна уостарбыт икки ардынан анньан тегуруччу хамсатабыт. Айахпыт сабыылаах!*)

Иинэлээхпин диэн киһиргиир

Сибэккени сытырбалыыр (*муннубутунан салгыны эбирийэбит*)

Кэрэтиттэн дыктиргиир (*айахпытынан тыыммытын таһаарар кэммитигэр «кэрэтин!» диибит*)

